

Minkälaista tukea uusi asetuseronnos antaa lasten ja lapsiperheiden terveyserojen kaventamiseen?

Marjaana Pelkonen 15.11.2023
Marjaana Pelkonen, ylitarkastaja
etunimi.sukunimi@stm.fi

Sisällys

- Taustaa
- Asetuksen valmistelu
- Keskeiset ehdotukset
- Tuki terveysterojen kaventamiseen
- Jatkovalmistelu

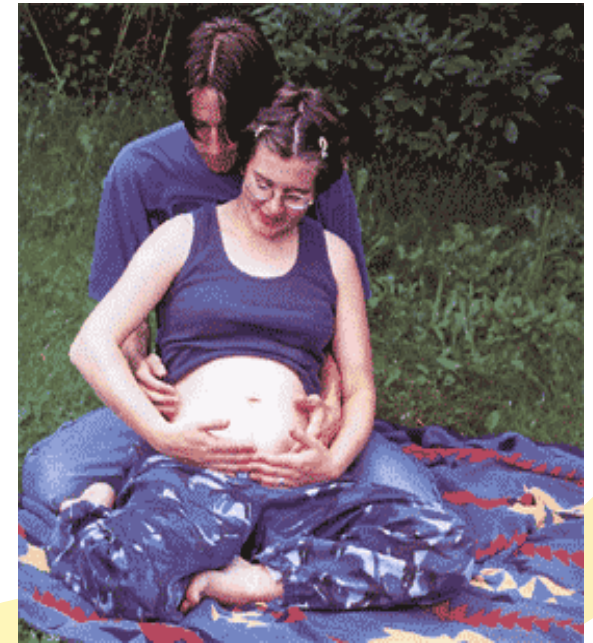

Taustaa: Lainsäädäntö ja sen kehittäminen

- Kansanterveyslaki v.1972, uudistettu v. 2005 ja 2006
  - mm. Valtuutus neuvolatoimintaa, kouluterveydenhuoltoa, opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevan asetuksen antamiseen
- Ehdotus terveydenhuoltolaiksi, kumoaa ktl:n ja eshl:n
- Lastensuojelulaki uusittu, voimaan 2008
  - useita uusia velvoitteita terveydenhuollolle
  - huom. ehkäisevä lastensuojelu

Taustaa: Nykyiset oppaat ja suositukset informaatio-ohjauksen välineinä

- Kouluterveydenhuollon opas 2002
- Lastenneuvolaopas 2004
- Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004
- Opiskeluterveydenhuollon opas 2006
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma 2007

Taustaa: Selvitykset, kannanotot

- Selvitykset ja tutkimukset lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveydestä ja hyvinvoinnista
  - > Huoli ongelmien kasautumisesta
- Selvitykset ja tarkastukset palvelujen tilasta, mm.
  - Opiskelijaterveydenhuollon tila vuonna 2002, STM 2002
  - Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa, STM 2005 ja Stakes 2008
  - Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen toimeenpano, Stakes 2007
  - Stakesin terveyskeskuskyselyt 2003 ja 2005 (tulossa 2008)
  - Valtiontalouden tarkastusvirasto, Apulaisoikeuskansleri
- > Tulosten mukaan johtaminen, henkilöstövoimavarat sekä toiminnan sisältö ja toimintatavat vaihtelevat eri puolilla maata
- > Informaatio-ohjaus ei toimi (huom. seurantajärjestelmien puutteet)

Taustaa: Neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskelu-terveydenhuollon tavoitteet

- Turvata jokaiselle lapselle ja nuorelle terve kasvu ja kehitys
- Luoda perusta terveelle aikuisuudelle
- Huolehtia kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä osana kunnan perhepalveluverkoston, koulun oppilashuoltoa ja oppilaitoksen yhteisöä
- Ehkäistä syrjäytymistä, sairauksia, ongelmia, terveyserojen syntymistä (varhainen puuttuminen)
- Tehdä yhteistyötä vanhempien, lasten/oppilaiden ja muiden toimijoiden kanssa kuten päivähoidon, koulun henkilökunnan ja muun terveydenhuollon henkilöstön kanssa
- Lähtökohtana ajatus, että lasten ja nuorten hyvinvointi on tuottava investointi!

Asetuksen valmistelu: työryhmä

- Työryhmän toimikausi 4.6.2007- 30.4.2008 (->15.6.2008)
- Työryhmän kokoonpano: STM, Stakes (ml. Neuvolakeskus), KTL, OPM, OPH, Suomen Kuntaliitto, Terveyskeskukset (3)
- Kuulemistilaisuus 2.11. ja asiantuntijoiden kuuleminen kokouksissa
- Asetuksen **tavoitteena** on:
  - parantaa lasten ja nuorten ja heidän perheidensä ehkäisevien palvelujen yhdenmukaista ja tasavertaista toteutumista maan eri osissa ja vähentää näin eriarvoisuutta,
  - tehostaa terveyttä edistävää ja ehkäisevää työtä,
  - **kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja.**

Asetuksen valmistelu: valtuutus

Asetusluonnoksessa säädetään ktl:n valtuutuksen mukaan:

- Terveysneuvonnan sisällöstä äitiysneuvolapalveluissa
- Terveysneuvonnan ja terveystarkastusten sisällöstä ja määrästä lastenneuvolapalveluissa sekä ehkäisyneuvonnassa
- Oppilaan terveyden seuraamiseen ja edistämiseen kuuluvien neuvonnan ja tarkastusten sisällöstä ja määrästä kouluterveydenhuollossa sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellisesta erikoistutkimuksesta
- Opiskeluterveydenhuollon tarkemmasta sisällöstä
- Lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta

Asetuksen valmistelu: huomioon otettavia näkökohtia

- Olemassa oleva kansallinen ohjeistus (oppaat, suositukset)
- Tutkimustulokset lasten ja nuorten terveyden edistämisen sisällöstä ja vaikuttavista menetelmistä
- Terveyserojen kaventamisen toimintaohjelma 2008-2011
- Stakesin aloite Lapsiperheiden, lasten ja nuorten määrääikaisten hyvinvointiarviointien runko-ohjelman valmistelemisestä
- Yhteistyö lasten ja nuorten terveysseurantaan ja terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmää kehittävien tahojen kanssa (KTL ja Stakes)
- Tiivis yhteistyö terveydenhuoltolain valmistelun kanssa

Ehdotukset: Asetuksen runko ja sisältö

- Ehdotus: asetusteksti ja perustelumuuisto
- Yleiset säännökset
  - Asetuksen tarkoitus
  - Palvelujen järjestäminen
  - Asetuksen piiriin kuuluvat oppilaitokset ja opiskelijat
- Terveystarkastusten sisältö ja määrä
  - Terveystarkastusten sisältö
  - Määräaikaiset terveystarkastukset
  - Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa
  - Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen
  - Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja järjestäminen

Ehdotukset: Asetuksen runko ja sisältö, jatkuu..

- **Terveysneuvonnan sisältö ja määrä**
  - Terveysneuvonnan yhteinen sisältö kaikissa ikävaiheissa
  - Terveysneuvonnan täydentävä sisältö eri ikävaiheissa
  - Ehkäisyneuvonta ja muu seksuaaliterveysneuvonta
- **Terveyden ja sairaanhoitopalveluiden järjestäminen opiskelijoille**

suun terveydenhuolto,
mielenterveys,
päihdeongelmat,
seksuaaliterveys,

muut oppilaitoksen sijaintikunnan järjestämät ktl:n mukaiset terveyden- ja sairaanhoitopalvelut

Ehdotukset: Asetuksen runko ja sisältö, jatkuu...

- Erinäiset säännökset
  - Voimaantulo ja siirtymäsäännökset
1.7.2009, paitsi §5 1.1.2011
  - Terveystuotohenkilöstön lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus
  - Kumottavat säännökset

Ehdotukset: keskeiset linjaukset

- Terveysseurannan ja terveysneuvonnan runko odotusajalta työelämän kynnykselle, saumattomasti jatkuva kokonaisuus
- Universaalisuus, koko ikäluokka
- Palvelujen kohdentaminen (positiivinen diskriminaatio)
- Yksilöllisyys; voimavarat, huolet, kehitysvaihe, yksilöllinen tarve
- Perhe, muut kehitysympäristöt
- Yhteistyö, moniammatillisuus
- Kunnan velvollisuus järjestää palvelut

Ehdotukset: keskeiset linjaukset

- Määräaikaiset terveystarkastukset
  - kaikille ennalta määrättyyn ikä- tai vuosiluokkaan kuuluvalla
  - poisjäävien tuen tarve selvitettävä
  - lisäksi tarkastuksia yksilöllisen tarpeen mukaan
  - selvitetään terveydentila, kasvu ja kehitys, perheen hyvinvointi
  - hoidettavissa olevien poikkeamien toteaminen, jatkotutkimusten, tuen ja hoidon tarpeen arviointi, tarv. jatkohoitoon ohjaus
  - erityinen huomio lapsen ja nuoren mielipiteiden kuulemiseen
  - toteutus tarpeen mukaan moniammatillisesti
  - yksilöllinen terveydenhoitosuunnitelma

Ehdotukset: keskeiset linjaukset

- Määräaikaiset terveystarkastukset
  - odotusaika: 1 laaja tarkastus
  - imeväisiässä vähintään 9 tarkastusta
    - vähintään 2 lääkärintarkastusta
    - laaja tarkastus: 4 kk
  - 1-6 vuoden iässä vähintään 6 tarkastusta
    - laaja tarkastus 18 kk ja 4 v
- Suun terveydentilan arviointi
  - odotusaikana
  - vähintään 3 kertaa lapsen ollessa 1-2 v, 3-4 v, 5-6 v
- Aktiivinen ote: tarkastuksista poisjäävien tuen tarve

Ehdotukset: keskeiset linjaukset

- Laaja terveystarkastus
  - koko perheen hyvinvointikatsastus
  - aina terveydenhoitaja ja lääkäri, tarvittaessa muu yhteistyö
  - sisältö:
    - lapsen tarkastus,
    - huoltajien haastattelu, lapsiperheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin sillä voi olla olennaista merkitystä lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen,
    - huoltajien suostumuksella päivähoidon ja esiopetuksen henkilökunnan arvio
  - yhteistyössä arvio lapsen terveydentilasta ja mahdollisesta jatkotutkimuksen, tuen ja hoidon tarpeesta
  - mahdollistaa koko ikäluokan terveydentilan tarkastelun

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja järjestäminen 8 §

- Erityisen tuen tarve tunnistettava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestettävä viiveettä
- Erityisen tuen tarve selvitettävä, jos lapsessa, nuorella, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka uhkaavat lapsen tai nuoren tervettä kasvua, kehitystä mukaan lukien
  - lapsen ongelmat (sairaus, oppimishäiriöt, kiusaaminen)
  - lapsen kaltoinkohtelu
  - vanhempien ongelmat
  - perheen toimeentuloon ja elinoloihin liittyvät ongelmat

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja järjestäminen 8 § jtk

- lisäkäynnit, kotikäynnit
- tavoitteellinen suunnitelma, jota seurataan ja arvioidaan
- yhteistyö kunnan eri toimijoiden kanssa
  - lastensuojelu
  - erikoissairaanhoido
  - muut tahot

-> Varhainen tuki, syrjäytymisen ehkäisy

Ehdotukset: keskeiset linjaukset

Terveysneuvonta

- Yhteinen sisältö
  - selvitettävä yhteistyössä elämäntilanne, voimavarat, neuvonnan tarpeet,
  - sisältö tarpeenmukaista, tutkimukseen perustuvaa; yksilöllisesti
  - yksilöt, ryhmät, lähiyhteisöt
  - keskeiset aihealueet, mm. psykososiaalinen ja fyysinen kehitys, imetys ja ravitsemus, ihmissuhteet, seksuaaliterveys, liikunta, väkivalta, media..

Terveysneuvonta

- Eriytyvä sisältö eri ikävaiheissa
  - Odotusaikana: molemmat vanhemmat
    - kotikäynnit,
    - moniammatillisesti toteutetut vanhempainryhmät
  - Alle kouluikässä
    - tuettava lapsen sosioemotionaalista kehitystä
    - tuettava lapsen ja vanhemman välistä sekä vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta
    - tuettava lapsen terveyttä, hyvinvointia ja kehitystä edistävää hoitoa, huolenpitoa ja kasvatusta

Tuki terveysterojen kaventamiseen

- Laajat terveystarkastukset pysähdyspisteinä
- Mahdollisuus järjestää lisäkäyntejä, kotikäyntejä
- Velvoite erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen ja järjestämiseen
- Yksilöllinen, tarpeenmukainen terveysneuvonta
- Tuki moniammatillisesta yhteistyötä
- Tuki resursseihin
- Tuki kehittyvistä seurantajärjestelmistä
- Tuki terveydenhuoltolain toimeenpanosta
  - väestöryhmien terveyden ja siihen vaikuttavien tekijöiden seuranta
  - suunnitelmallisuus

Jatkovalmistelu

- Julkaisu: Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Työryhmän muistio. STM Selvityksiä 2008:37.
  - Haettavissa: www.stm.fi -> julkaisut 2008
- Luovutus peruspalveluministerille 12.9.08
- Lausunnot pyydetty 14.11 mennessä
  - asetusluonnoksesta ja perustelumuistiosta
  - lausuntopyyntö STM:n kotisivuilla:
    - Etusivulla: Meneillään ja
    - Ajankohtaista -> lausuntoasiat

Jatkovalmistelu

- Viimeistely (kustannus selvitykset)
- Valtioneuvoston hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2009
- Koulutus ja tiedotus
- Kehittämistyö asetuksen tueksi
  - Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (=Stakes+KTL)
- Seuranta, valvonta
  - seurantajärjestelmän kehittäminen

